

"Cameleon" by [johanlb](#) is licensed under [CC BY-NC-ND 2.0](#)

Van alle markten thuis? Levensbeschouwelijke diversiteit in de zorg voor zin

Studiebijeenkomst KSGV

in samenwerking met UCSIA (Vlaanderen)

Vrijdag 12 november 2021, 13.00-17.30 uur,

Geertekerk, Geertekerkhof 23 te Utrecht;

www.heirloom.nl/locaties/geertekerk

Informatie en aanmelding: www.ksgv.nl – ksgv@ksgv.nl

Kosten: leden € 30,00 / niet-leden € 65,00 / studenten € 15,00

SAMENVATTING

Binnen het bestek van enkele generaties is de religieuze diversiteit in Westerse samenlevingen enorm toegenomen. De variëteit aan mogelijke levensbeschouwelijke bronnen is zo groot en de manieren waarop daarmee wordt omgegaan lopen zo uiteen, dat het moeilijk is geworden om daar volledig zicht op te krijgen. Het wordt steeds gebruikelijker om een individueel perspectief te betrekken: hoe geven mensen zin aan hun bestaan, eventueel ook los van herkenbare levensbeschouwelijke stromingen?

Deze ontwikkeling is ook zichtbaar binnen de wereld van de zorg, zowel in Nederland als in Vlaanderen. In de geestelijke verzorging (Vlaanderen: 'spirituele hulpverlening') is de aandacht voor gevestigde religies en levensbeschouwingen sterk afgenomen, terwijl het spreken over zingeving en levensvragen een grote vlucht heeft genomen.

Op deze studiedag zullen onderzoekers en praktijkbeoefenaars hier kritisch op ingaan. Hoe verhouden de Nederlandse en de Vlaamse situatie binnen de geestelijke verzorging zich tot elkaar? Wat kan er geleerd worden van de verschillende trajecten van deconfessionalisering en professionalisering? Hoe krijgt de dialoog tussen verschillende levensbeschouwingen concreet gestalte? En welke rol spelen spiritualiteit en levensbeschouwing in de zorg van artsen, verpleegkundigen, psychologen en psychiaters?

AANMELDING EN DEELNAMEKOSTEN

De deelnamekosten bedragen voor KSGV-leden € 30,00 en voor niet-leden € 65,00. Voor studenten en Leden/Vrienden Geertekerk geldt een speciaal tarief van € 15,00. Via onze website www.ksgv.nl kunt u uw toegangsbewijs bestellen (en inschrijven kan tot uiterlijk 11 november 2021). Verdere inlichtingen via:

ksgv@ksgv.nl

0031 (0)13 466 33 42

Postbus 90153, 5000 LE Tilburg

Accreditaties zijn aangevraagd bij de Federatie van Gezondheidszorgpsychologen en Psychotherapeuten, de stichting Kwaliteitsregister Geestelijk Verzorgers en de Nederlandse Vereniging voor Psychiatrie.

PROGRAMMA

13.00-13.10: Opening door dagvoorzitter *Kees de Groot*

Prof. dr. Kees de Groot is socioloog en theoloog. Hij is bijzonder hoogleraar vanwege het KSGV aan Tilburg University en universitair docent aan het departement Praktische theologie en religiewetenschappen van Tilburg School of Catholic Theology.

13.10-13.40: Lezing 1 *Anke Liefbroer*: De levensbeschouwelijke achtergrond van de geestelijke verzorger in de Nederlandse praktijk

Religiepsycholoog Anke Liefbroer schetst de situatie in de Nederlandse geestelijke verzorging op grond van haar proefschrift *Interfaith Spiritual Care* (2020) en de reacties daarop. Zij suggereert op grond van haar empirisch onderzoek dat de specifieke levensbeschouwing van de geestelijk verzorger in de professionele praktijk maar een beperkte rol speelt. De geestelijke verzorger lijkt met cliënten van uiteenlopende achtergronden overweg te kunnen. Is die suggestie juist? Op welke wijze spelen spirituele en levensbeschouwelijke tradities dan wel een rol in de uitoefening van geestelijke verzorging? Waar vinden geestelijke verzorgers zelf hun inspiratie en levensbeschouwelijke oriëntatie en hoe gebruiken zij spirituele en levensbeschouwelijke bronnen?

Dr. Anke Liefbroer is universitair docent godsdienstpsychologie aan Tilburg School of Catholic Theology van Tilburg University en aan de Faculteit Religie en Theologie van de Vrije Universiteit.

13.40-14.10: Lezing 2 *Anne Vandenhoeck*: Spirituele zorg in Vlaanderen: What's in a name?

Anne Vandenhoeck belicht de keuze in Vlaanderen voor spirituele zorg/spirituele zorgverlener als generieke termen voor wat in Nederland geestelijke verzorging/geestelijk verzorger heet. Van daaruit behandelt ze begrippen als levensbeschouwelijke integriteit en authenticiteit van de spirituele zorgverlener in relatie tot de zorgcontext en deze van de bredere samenleving.

Prof. dr. Anne Vandenhoeck bekleedt de leerstoel Pastorale zorg en diakonie aan de Faculteit Theologie en Religiewetenschappen, Katholieke Universiteit Leuven. Ze is voorzitter van het Academisch Centrum voor Praktische Theologie en directeur van het European Research Institute for Health Care Chaplains (ERICH). Ze is ook lid van het dagelijks bestuur van de beroepsvereniging voor zorgpastores.

14.10-14.20: Eerste respons door *Arjan Braam*

Prof. Dr. Arjan Braam is psychiater bij de crisisdienst Utrecht en opleider psychiatrie aan Altrecht Geestelijke Gezondheidszorg. Daarnaast is hij bijzonder hoogleraar vanwege het KSGV aan de Universiteit voor Humanistiek.

14.20-14.50: Pauze

14.50-15.20: Lezing 3 *Marianne Moyaert*: Kritische reflecties op de interlevensbeschouwelijke ontmoeting

De theoloog en pedagoog Marianne Moyaert schetst kenmerken en modellen van de levensbeschouwelijke dialoog en interreligieuze communicatie in Nederland.

Prof. dr. Marianne Moyaert is hoogleraar Comparatieve Theologie en Hermeneutiek van Interreligieuze Dialoog en coördinator van Masteropleiding *Building Interreligious Relations*, Faculteit Religie en Theologie, Vrije Universiteit Amsterdam.

15.20-15.50: Lezing 4 *Wim Smeets*: Zingeving en spiritualiteit, professioneel en persoonlijk, van zorgverleners

Geestelijk verzorger Wim Smeets keert tot slot terug naar de praktijk van andere zorgprofessionals, vanuit zijn ervaringen in het ziekenhuis met Moraal Beraad. Alle professionals in de zorg belichamen immers op of andere manier een levensbeschouwing. In overtuigingen en in wat vanzelfsprekend wordt geacht; in doen en laten; in handelingen en in voorwerpen komt deze tot uitdrukking. Wat komt tevoorschijn wanneer we voorbij de hokjes van de geijkte denominaties kijken?

Dr. Wim Smeets is universitair hoofddocent Innovatie Spirituele Zorg Radboudumc, geestelijk verzorger, KPV-opleider en leersupervisor.

15.50-16.00: Tweede respons door *Piet Verhagen*

Prof. dr. Piet Verhagen is psychiater en theoloog. Hij is werkzaam als psychiater, psychotherapeut en teamleider bij GGz Centraal in Harderwijk. Daarnaast is hij sinds 1 september 2021 bijzonder hoogleraar vanwege het KSGV aan de faculteit theologie en religiewetenschappen van de KU Leuven.

16.00: Paneldiscussie

16.30: Afsluiting door de dagvoorzitter

Na afloop gelegenheid tot napraten en ontmoeting met een drankje (tot 17.30 uur).